

OBSAH

Obrazy slavných houslistů a pedagogů

1. Nicolo Paganini	9. Antonín Bennewitz
2. František Benda	10. František Ondříček
3. Antonín Vranický	11. Otakar Ševčík
4. Pavel Vranický	12. Jan Kubelík
5. Václav Pichl	13. Jaroslav Kocian
6. Bedřich Vilém Pixis	14. Jan Mařák
7. Mořic Mildner	15. Štěpán Suchý
8. Josef Slavík	16. České kvarteto

Strana

Úvod	5—6
----------------	-----

Díl I. Část historická

Část první: Stručný dějepisný nástin vývoje houslí a houslařství

1. Dějiny smyčcových nástrojů. Prapůvod. Vzájemná asimilace. Ravanastrom. Rebáb. Kemangeh. Arabská loutna. Crwth. Trumšejt. Rubeba. Lyra. Fidula. Organistrum. Viola. Různé druhy viol. Housle. Přehled č. 1. — 2. Dějiny houslařství. Gaspar Duifoburgcar. Gaspar da Saló. Škola bresciánská. Giovanni Paulo Maggini. Andrea Amati. Škola oremonská. Nicolo Amati a jeho žáci. Antonio Stradivari. Guarneriové. Guarneri del Gesù. Jini italské houslaři. Škola tyrolská. Jakob Stainer. Klotzové. Mittenwaldská škola. Jini němečtí houslaři. Houslařství ve Francii. Nejstarší houslaři. Nicolas Lupot a jeho žáci. Jean Baptiste Vuillaume. Jini francouzští houslaři. Houslařství v Anglii. Houslařství v Čechách a na Moravě. Pražská škola. Loutnaři. Edlingerové. Jan Oldřich Eberle. Hellmerové. Tomáš Ondřej Hulinský. Kašpar Strnad. Rodina Homolkova. Rodina Dvořáková. Špidlenové. Jini čeští a moravští houslaři. — 3. Vývoj smyčce. Počátky. Francois Tourte. Jeho následovníci. — Chronologický přehled významných houslařských škol a jejich příslušníků se zvláštním zřetelem ke škole pražské . . . . . 9—36

Část druhá: Stručný nástin dějin hry houslové

1. Houslová hra v Itálii. Počátky. Biago Marini. Carlo Farina. Škola benátská. Tom. Ant. Vitali. Giuseppe Torelli. Další soudobí houslisté. Škola římská. Arcangelo Corelli. Pietro Locatelli. Francesco Geminiani. Škola piemontská. Giov. Batt. Somis. Gaetano Pugnani. Antonio Vivaldi. Škola florentinská. Fr. Maria Veracini. Škola padovanská. Giuseppe Tartini. Domenico Ferrari. Žáci Tartiniho. Giov. Batt. Viotti. Jeho žáci. Jini vynikající houslisté XVIII. a XIX. stol. v Itálii. Bartolomeo Campagnoli. Federico Fiorillo. Nicolo Paganini. Ant. Lolli. Ant. Bazzini. Jini houslisté. — 2. Houslová hra v Německu. Počátky. Nejstarší houslisté němečtí. Frant. Jindřich Biber. Rod Bendů. Jan Václav Ant. Stamitz, spoluvůdce školy mannheimské. Ludvík Spohr. Škola vídeňská. Antonín a Pavel Vraníční. Leopold Jansa. Václav Pichl. Jacob Dont. Další reprezentanti školy vídeňské. — 3. Houslová hra ve Francii. Počátky. Jean Baptiste Lully. Jean Baptiste Senaillé. Jean Maria Leclair. Škola pařížská. Pierre Gaviniés. Pierre Rode. Rudolf Kreutzer. Kreutzerovi žáci. Baillot. Jacques Féréol Mazas. Delphin Alard. Hubert Léonard. Žáci Alardovi. Pablo de Sarasate. Bapt. Charles Dancía. V. Besekirskij. C. Thompson. H. Marteau. O. Musin. J. Marcsik. E. V. Lalo. Škola belgická. Ch. de Bériot. Henri Vieuxtemps. Emil Sauret. Eugen Ysaye. — 4. Pražská škola. Počátky. Bedřich Vilém Pixis. Jeho žáci. Mořic Mildner. Josef Slavík. Žáci Mildnerovi. Antonín Bennewitz. Frant. Ondříček. Ondříčkovi žáci. Bennewitzovi žáci. Karel Hoffmann. Josef Suk. Jiří Herold. Hoffmannovi žáci. Další Bennewitzovi žáci. Otakar Ševčík. Ševčíkovi žáci. Jan Kubelík. Jaroslav Kocian. Jan Mařák. Mařákoví žáci. Štěpán Suchý. Suchého žáci. — Cizí a jini virtuosové a pedagogové. Německo. Itálie. Francie. Rumunsko. Maďarsko. Belgie. Holandsko. Švédsko. Norsko. Španělsko. Švýcarsy. — Přehled významných virtuosů, pedagogů a houslových škol. Bibliografie části první: Vývoj houslí. — Bibliografie části druhé: Hra houslová . . . . . 37—68
Rejstříky: I. Osobní. A. Houslaři. B. Houslisté a pedagogové. C. Bibliografie . . . . . 69—79
II. Rejstřík věcný . . . . . 80—81

Část první: Součástky houslí, smyčce a jejich ošetřování

Strana

1. Součástky houslí. Hlavice a žlab. Kolíky. Krk. Hmatník. Malý pražec. Vrchní a spodní deska. Luby a špalíčky. Vyládání. / průřezy. Kobylka. Struník. Žalud a velký pražec. Struny. Duše. Žebro. — 2. Součástky smyčce. Prut. Žabka. Žině. — Kalafuna. — Dusítko. — 3. Ošetřování houslí a smyčce . . . . . 85—95

Část druhá: Postoj, držení houslí a levé ruky

Úvod. Všeobecná pravidla. První lekce. Správný postoj. Pravidla. Držení houslí. Pravidla. Podbradek. Držení levé ruky a kladení prstů na struny. Umístění a poloha palce levé ruky. Dlaň, hřbet ruky a obří. Loket levé paže. Hmat Geminianiho. Kladení prstů na struny. O pohybu prstů: a) Úder. b) Klouzání. — Přehled č. 4 . . . . . 97—116

Část třetí: Držení a vedení smyčce

Úvod. Všeobecná pravidla. Znázornění držení smyčce. — Držení smyčce. Palec. Hyperextenze. Vrchní čtyři prsty. Ruské držení smyčce. Malíček. Ohnutí prstů. Nadloktí, předloktí a obří. Pohyby předloktím: Supinace, pronace. Pohyby obřím: Flexe, extenze; addukce, abdukce. Držení obří, předloktí a nadloktí. Obří. Nadloktí. Úhly prázdných strun a jejich dvojjzvuků. — Vedení smyčce. Záchvěvy strun. Smykačí místo. Sklon prutu ke strunám. Přítiny tohoto sklonu. Pravidla, podmiňující dosažení krásného zvuku strun. Přirozené pohyby v našich kloubech. Přímocáré vedení smyčce. Natahování a skrčování prstů. Souhrn rozboru. Přehled poloh jednotlivých částí paže u žabky, ve středu a u hrotu smyčce. Tlak prstů na prut smyčce. Rychlost vedení smyčce. Výměna smyku. Cvičení k vedení smyčce a výměně smyku. — Přehled č. 5 . . . . . 117—144

Část čtvrtá: Polohy (Změny poloh a jejich spojování) — vibrato — intonace — prstoklad

Polohy. — První poloha. Polohy vyšší. Tónový rozsah jednotlivých poloh. Skutečná poloha ruky. Poloviční poloha. Příklady. Přehled všech poloh. Držení ruky ve vyšších polohách. Mensura strun na hmatníku. Výměna poloh a jejich spojování. Bezprostřední výměna polohy skokem do polohy jiné: od prázdné struny — mezi tóny pevně hmatanými s delší a kratší oddechovou pomlkou. Příklady. Glissando. Výměna polohy spojovacím tónem v legatu. Spojování poloh ve dvojhmatech. Spojování poloh na dvou různých strunách. Výjimka při vzestupném spojování. Správná výměna v rozložených akordech. Postup prstů při výměně poloh na dvou různých strunách. Výměna poloh oddělovaným smykem: jako příraz — spoj od tónu základního — spoj k tónu hořejšímu. Příklady ve výměně poloh. Doslov. — Intonace. — Úvod. Hudební — absolutní sluch. Výška tónu. Kmitočet. Pythagortův intonační systém kvintový. Pythagorejská čárka. Poměr intervalů od základního tónu ve stupnicích durových a mollových. Vzájemné poměry intervalů v kvintovém intonačním systému. Tóny alikvotní, rozdílové a součtové. Přirozená intonace. Velký a malý celý tón. Syntionické komma. Ladění přirozené a temperované. Konstrukce durové stupnice v přirozeném ladění. Diatonický a chromatický púltón. Vyrovnávání intonace stoupáním nebo klesáním. (II. a IV. stupeň.) Syntionické komma. Zkoumání správné intonace. Ladění. Přehled č. 6. Prstoklad. — Úvod. Notace. Prstoklad: stupnice v rozsahu jedné polohy. — Stupnice dvoouktávových a tříoktávových. — Prstoklad terciový a kvartový. Přehledný systém prstokladů tříoktávových stupnic. Prstoklad kombinovaný. Prstoklady rozložených trojjzvuků — dvoouktávových a tříoktávových kvintakordů; zmenšených septimových akordů; dominantních septimových akordů; stupnic dvojhmatových; terciových, sextových, oktávových (jednotných a prstokladových) a decimových s přípravnými cvičeními. Prstoklad stupnic chromatických: v první poloze, v rozsahu pevně vyšší polohy a několika poloh. Používání čtvrtého prstu nebo prázdné struny. Prstoklad čistých a alterovaných kvint. Příklady. Prstoklady složité a výrazové. Příklady. Doslov. — Seznam příkladů části čtvrté. . . . . 145—216

Část pátá: Melodické ozdoby

Trylek. Tremolo. Cvičení trylky. Akcentované rytmy v trylku. Počátek trylky notou hlavní a vedlejší. Počátek trylky hlavní notou, vrchní vedlejší notou. Závěr trylky rychlý a zvolněný. Trylek kadenoucí. Posuvky nad trylkem. Závěry po trylku. Závěry složité. Trylky bez závěru. Trylek řadový. Různé druhy trylky. Náraz (mordent). Nátryl jednoduchý a dvojnásobný. Soutryl. Vymizelé zkratky: balancement, port de voix, coulé, sapiraco. — Příraz a opora. Skupinka. Obal: nad notou, za notou. Dva druhy obalů za notou. Odehylky. Odraz. Přehled č. 7. Seznam příkladů části páté. . . . . 217—236

Část šestá: Smyky

Různé druhy smyků. Dlouze tažený smyk. Tartini o důležitosti dlouze tažených tónů. Cvičení jednoduchých i dvojhmatových dlouze tažených tónů ve *f* a *pp*, v různých dynamických odstínech v pomalém i rychlejším pohybu. Různými částmi smyčce. Cvičení dlouhých tónů v tempu co nejpomalejším. Něme stupnice v tónech jednoduchých a pasážích. Legato. Dlouze tažený smyk a legato při přechodu se struny na strunu. Legato v živějším tempu. Více tónů jedním smykem. Legato přes 3 a 4 struny. — Smyky oddělované. Detaché celým smykem, jeho polovinou, menšími částmi, v triolách, kombinováno se smykem v legatu. Smyk bleskový. Detaché francouzské a akcentované. Přehled detaché smyků spojených s legatem. Detaché přes struny. Smyč Thibaudův. Smyk Paganiniho. Martelé. Grandmartelé. Martelé u žabky přes struny. Jiné rytmické útvary v martelé. Spojení martelé s legatem. Staccato. Martelé staccato. Různé rytmisované staccato. Staccato

kombinované s legatem. Smyky: Viottioho, Kreutzerův, Spohrův. Staccato porté. Parlando. Virtuosi staccato. Příslušná cvičení. — Smyky skákové. Spicato. Nad těžištěm smyčce, u žabky, ve 2 a 3 notách jedním smykem, kombinované s détachém. Fleschovo třídění spicacových smyků. Staccato volant ve 2, 3, 5 a více notách, staccato stojící. Arpeggio na 2, 3, 4 strunách. Sautillé v 16, 8, 4, 2 notách, sautillé přes struny. Cvičení v sautillé. Tremolo sesmykem a zesmykem. Tremolo pravé ruky. Komorní a orchestrální. Arpeggio ricochet na 2, 3, 4 strunách. Dvoji způsob studia arpeggia. Jiné útvary arpeggia. Další způsob cvičení arpeggia ricochet přes 3, 4 struny. Staccato a ricochet. Házené. Příslušná cvičení. Házené staccato při glissandu. Přehled č. 8. Seznam příkladů části šesté . . . . . 237—274

Část sedmá: Flažolet, pizzicato, glissando

Flažolet. — Úvod. Uzle v jednotlivých dílech strun. Přirozené flažolety. Jejich přehled. Umělé flažolety: ve hmatu oktávovém, kvintovém, kvartovém, velké a malé tercie. Flažolety ve dvojhmatech: A. dva přirozené na dvou různých strunách, B. dva umělé na různých strunách. C. přirozený a umělý flažolet na dvou různých strunách. D. umělý nebo přirozené flažolety současně s pevnými tóny na dvou různých strunách. E. provedení jiných intervalů ve flažoletech různým prstokladem. — Flautato. Flažoletový trylek. Označení flažoletů. — Doslov. Literatura. Příklady. — Pizzicato. — Pizzicato pravou rukou. Střídání pizzicata s arcem. Pizzicato levou rukou. Rychlé pizzicato střídající se s údery smyčce na strunu. Označení pizzicata. Doslov. — Glissando. — Úvod. Glissando legatem. Glissando v terciových dvojhmatech. Glissando smykem sautillé, staccato nebo ricochet. Seznam příkladů části sedmé . . . . . 275—290

Část osmá: Studium hry houslové

Úvod. Jak cvičiti? Postup při cvičeních. Dělení thematic v skupiny, zjišťování intonační přesnosti. Cvičení ve výměně poloh. Hra skupin vpřed a vzad. Zpětné čtení not při přechodu přes struny. Četba not směrem zpět zdůvodněná prstokladem. Přechod do vyšších poloh od prázdné struny. Studie v rytmech — se smykem, v spojených skupinách. Cvičení obtížnějších pasáží. Pokračování. Cvičení v legatu volném a rychlém. Cvičení řadového tryliku. Trylek proti melodii. Cvičení v terciových dvojhmatech, v samostatnosti prstové. Zjišťování přesné intonace hrou dvojhmatů. Cvičení akordů: tříhlasy, čtyřhlasy, rozložených. — Jak mnoho a dlouho cvičiti? Rozvrh studia. Doslov. — Přehled často se vyskytujících chyb při hře houslové: A. Držení těla. B. Levá ruka. — Držení houslí, kladení prstů, výměna poloh, trylek, vibrato, melodické ozdoby, prstoklady. C. Pravá ruka. — Vyučování. Úvod. Vyzkoušení nadání. Hudební sluch. Smysl pro rytmus. Vlastnosti ruky a paže. Velikost nástroje. Duševní vlastnosti. Učitel a žák. Reprodukce gramofonová a houslová učebna. Hra nazpaměť. Hra z listu. Tréma. Učební postup. — Seznam příkladů části osmé. Bibliografie části třetí až osmé . . . . . 291—319

Část devátá: Přehled houslové literatury

Stupeň I.—VIII. s připojenou samostatnou částí škol a technických cvičení pravé a levé ruky

1. Přednes: balady, berceusy, burlesky, dumky, grand-dua, fantasmie, fugy, charakteristické skladby, jazzy, kaprice, kaprícia, kavatíny, larga, nocturna, novelety, partyty, písně, preludia, rapsodie, romance, ronda, serenády, scherza, suity, tance, transkripce, variace, ukolébavky atd. 2. Sonáty a sonatiny. 3. Koncerty a koncertína. 4. Etudy. 6. Skladby (přednesové) pro sólové housle. 5. Souhra 2, 3, 4 housle, 1 s klavírem, 2 housle a klavír, housle a viola atd. . . . . 321—365

REJSTRÍKY:

- A. Osobních jmen k bibliografii II. dílu 367
 B. Věcný . . . . . 367—370
 C. Osobních jmen autorů i upravovatelů houslových skladeb, uvedených v IX.
 . . . . . části metodiky: „Přehledu houslové literatury“ . . . . . 370—377
 D. Osobních jmen autorů notových příkladů 378

OBRAZY

- Rubeba, lyra, organistrum, totéž v pozdějším stadiu 13
 Crwth, č. chrotta. Fidula. Baryton č. viola. Lirone 15
 Obraz houslí a jejich částí zpředu, zezadu, s boku 94, 95
 Obraz č. 1. Správný postoj a držení hlavy i houslí 109
 „ č. 2. Chybné držení houslí, spočívajících na levém rameni 110
 „ č. 3. Správné držení houslí. Loket vsunut pod housle a tyto spočívají na
 levé klíční kosti, nikoli na rameni 110

Obraz č. 4. Držení houslí pouze bradou	111
„ č. 5. Správné držení levého lokte	111
„ č. 6. Chybný postoj a nesprávné držení hlavy. Tělo je opřeno o pravou nohu, hlava skloněna vpravo	112
„ č. 7. Příliš nízké držení houslí. Loket je opřen o hrud	113
„ č. 8. Příliš vysoké držení houslí	113
„ č. 9. Správné držení palce levé ruky	114
„ č. 10. Starší způsob držení palce	115
„ č. 11. Nesprávné držení palce	115
„ č. 12. Špatné držení ruky. Dlaň je opřena o krk houslí	116
„ č. 13. Špatné držení levé ruky. Ohbí je příliš vypjato	116
„ č. 14. Držení smyčce	139
„ č. 15. Správná poloha nadloktí	140
„ č. 16. Správné držení smyčce, poloha ohbí i lokte při hře uprostřed smyčce .	141
„ č. 17. Správné držení ruky, poloha ohbí i lokte při hře u žabky	142
„ č. 18. Správné držení smyčce při hře u hrotu	143
„ č. 19. Nesprávné držení smyčce u hrotu. Hyperextenze	143
„ č. 20. Nesprávné držení ruky ve 3. poloze	152
„ č. 21. Správné držení ruky a palce ve vyšších polohách	153
„ č. 22. Nesprávné držení ruky a palce ve vyšších polohách	153

DIAGRAMY

Č. 1. Znázornění místa smyku	121
„ 2. Úhly prázdných strun a jejich dvozvuků	122
„ 3.—9. Znázornění přirozených pohybů předloktí a nadloktí i ostatních částí pravé ruky	125—129
„ 10. Znázornění amplitudy struny	132
„ 11. Znázornění pohybů ohbí pravé ruky	133
„ 12.—17. Znázornění pohybů prstů a ruky ve výměně smyku	134—135
„ 18. Rozdělení oktáv na jedné struně	154
„ 19. Znázornění zkrácení struny o polovinu její délky	172
„ 20. Znázornění zkrácení struny o třetinu její délky	172
„ 21. Rozdělení smyčce na osm částí	242
„ 22. Znázornění vlnovitých pohybů v kloubu zápěstním	245
„ 23. Znázornění elipsového otáčení ruky kolem příčné osy v zápěstí	249
„ 24. Znázornění spiccatových smyků hrotem, středem a žabkou smyčce	259
„ 25. Znázornění zvedání a ohýbání ruky kolem příčné osy v zápěstí v sautillé .	261
„ 26. Znázornění uzlu přirozeného flažoletu ve středu struny	276
„ 27. Znázornění dvou uzlů ve dvou třetinách struny	276
„ 28. Znázornění tří uzlů ve čtvrtinách struny. — Znázornění čtyř uzlů v pěti- nách struny. — Znázornění pěti uzlů v šestinách struny	277